

5. CULTUUR Cirkelbeke

Hoe maak je natuurlijke verf? Wat heb je nodig om verf te maken?

Ontdek hoe je zelf de beste natuurlijke verf kan maken. Waarom?

Omdat je heel schone schilderwerken met natuurlijke verf kan maken. Je kan je eigen gedachten en visie weergeven op een leuke, originele, creatieve en onderzoekende manier.

Deze activiteit is een deelactiviteit van de workshop Cirkelbeke.

Link Cirkelbeke:

Het opkomen van cultuur, kunst, muziek, ... is een deel van het menswordingsproces geweest. Het is een manier waarop de mens zijn gevoelens en gedachten uit. Dit kan op verschillende vlakken: tekenen, schilderen, dans, muziek, architectuur, Wat voor betere manier zou er dan ook zijn om de deelnemers zelf hun eigen idee te laten visualiseren en uit te drukken door ze zelf het ontwerp van hun circulair gebouw te laten tekenen en schilderen. Zo brengen we ook kleur in de stad en het huis dat we ontwerpen.

Daarnaast denken ze verder na over de circulaire informatie, ideeën en tips die aangereikt zijn geweest tijdens de workshop of eigen vernieuwende ideeën. We zitten hier nog in de denkfase dus benadruk dat alles kan. Op het einde van het schilder- en denk- werk geven ze een kleine pitch over hun huis en de circulaire ideeën die ze erin verwerkt hebben.

Zie '[Cirkelbeke: inleiding](#)'

Verloop

Verwondering:

Verf die je thuis en in de winkel vindt, zijn meestal synthetisch aangemaakt. Denk je dat het vanzelfsprekend is om verf ter handen te hebben of zoveel verschillende kleuren te hebben? (Hoe goed is deze voor het milieu?)

Als we eens terugkijken naar de prehistorie en de eerste kunst. Dan komen we snel uit op de grotschilderingen. Moderne verf was toen nog niet voor handen, hoe gingen onze voorouders dan te werk om deze grotschilderingen te maken? Hoe deden ze dat zonder schadelijke afvalproducten?

Blijf met de muis staan op de afbeelding voor meer info grotschilderingen.

De opdracht: Aan de slag met natuurlijke verf maken en teken.

Hoe maak je natuurlijke verf? Wat heb je nodig voor natuurlijke verf te maken?

We willen verf maken met een mooie, felle kleur waar we een schilderij mee kunnen maken. De verf moet dus ook dik genoeg zijn, zodat het schilderij niet uitloopt.

- Hoe kan je de beste natuurlijke verf maken?
- Wat heb je nodig om natuurlijke verf te maken?
- Water is heel lopend en zal uitlopen op je doek, blad of canvas. Hoe maken we van het water een dikker, smeerbaar mengsel?
- Waar haal je de natuurlijke kleurstof vandaan?
 - Mag je zomaar alles plukken?
- Hoe kan je het gemakkelijkst zo veel mogelijk kleuren gebruiken?
- ...

Tip: Niet te veel water of olie gebruiken, dit kan je er altijd nog aan toevoegen maar er niet meer uit halen.

Verf maken: (per groep)

Ga nu zelf aan de slag. Zoek in de natuur naar natuurlijke kleurstoffen die je kan gebruiken. Ontdek nu zelf hoe je het best de kleur op je blad krijgt en de beste natuurlijke verf maakt. Experimenteer en probeer verschillende technieken uit. Het doel is niet om van de eerste keer de perfecte verf te hebben maar door verschillende dingen uit te proberen steeds betere verf te verkrijgen.

Wat kan je doen om je eigen verf beter te maken?

- Hoe krijg je fellere of mooiere kleuren?
 - Zijn er andere planten die meer kleur afgeven?
- Hoe bind je de verf beter?
 - Hoeveel bindmiddel gebruik je het best?
 - Welk ander bindmiddel kan je gebruiken?
- Hoe kan ik de verf langer laten bestaan?
- Welke kleur blijft zichtbaar als we ermee schilderen?
- Is er een verschil als ik de bloemen, planten kleiner knip?
 - Hoe verklein ik ze het best?
- Is er een verschil bij het gebruiken van warm of koud water, olie of water?
 - Welk verschil ligt er in de hoeveelheid olie of water die je gebruikt?
- Zeef je de plantendelen er uit?
- Hoe ga je aan de slag met poedervormig kleurstof?
- ...

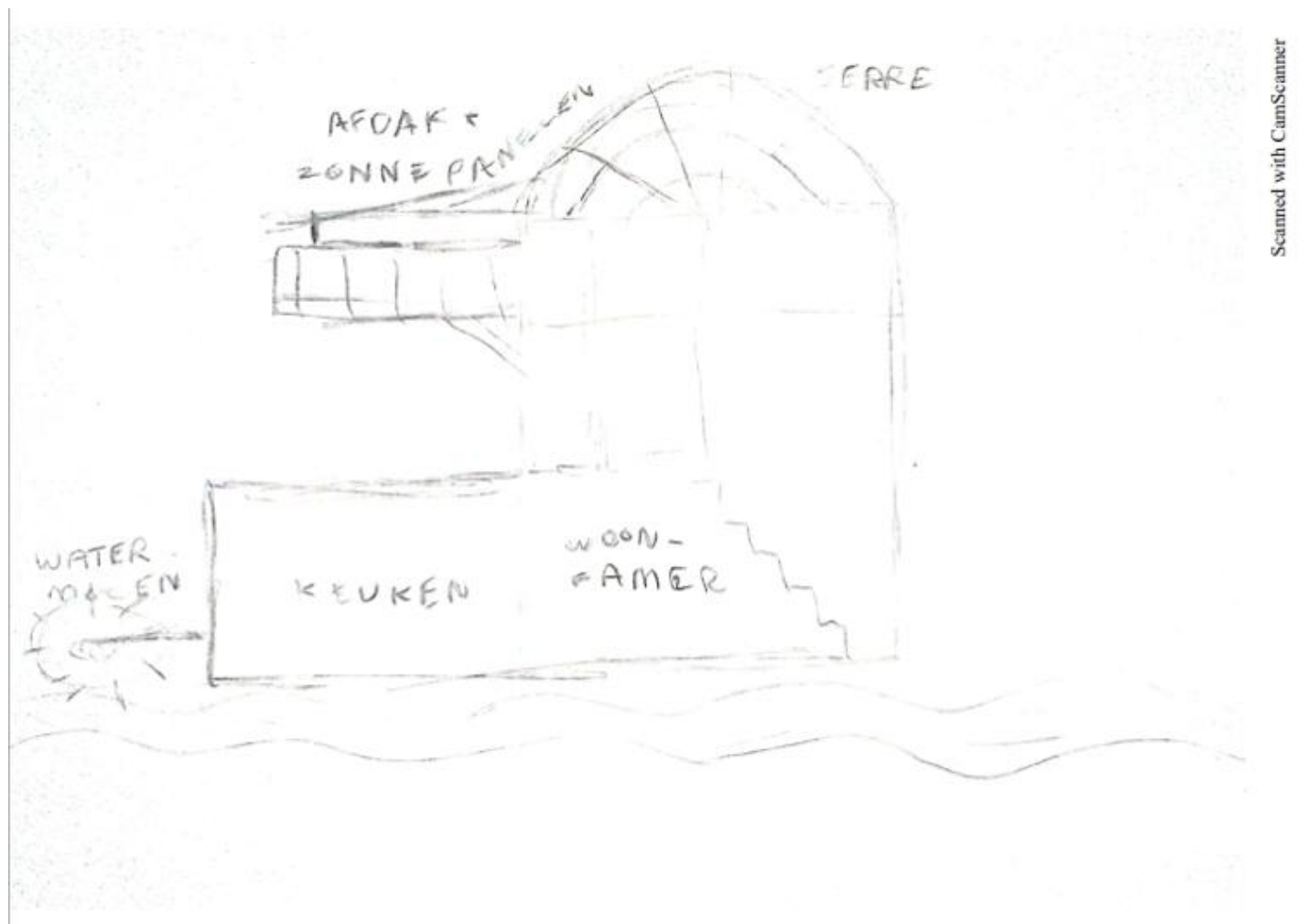
Blijf met de muis staan op de afbeelding voor meer info.

!!! Pas op: probeer enkel bloemen of planten te gebruiken die je veel ziet, zoals de madeliefjes in het grasveld. Zie je een heel mooie, speciale bloem en zijn er maar weinig van, laat deze dan staan !!!

Doel tekening: (per groep)

(Hier gaan we verder op de [workshop Cirkelbeke](#), je kan de activiteit ook doen zonder circulair bouwen of denken.)

Elke groep krijgt zijn eigen A3-blad, indien er al gebouwen zijn getekend in het eerste deel 'Stadsplan' werk je hier mee verder.

Teken je eigen of bouw verder op je circulaire gebouw. Brainstorm samen met je groep en probeer zoveel mogelijk items over circulair denken die je hebt gezien te integreren in je gebouw. Denk zelf ook verder na over de mogelijkheden. Noteer met houtskool de circulaire ideeën zodat je ze zeker niet vergeet. Er zijn geen restricties in het denken, wat vandaag nog niet mogelijk is, is morgen misschien wel mogelijk. Laat je fantasie dus de vrije loop.

- Is het gebouw circulair?
- Heb je het [CE kompas mini](#) geraadpleegd?
- Heb je nagedacht over de materialen die je gebruikt?
- Waar komt je energie vandaan?
- Waar komt je water vandaan en hoe zorg je er voor dat je het zuivert?
- ...

Tip: Kijk nog eens terug naar de reeds geziene tips tijdens de voorgaande activiteiten als je vast zit.

Terugblikken en pitchen:

Ga met iedereen samen na hoe het verf maken ging.

- Was het moeilijk / makkelijk?
- Hoe heb je het aangepakt?
- Wat heb je onderzocht en ontdekt?
- Wat werkte beter en wat lukte niet zo goed?
- ...

Ooit is de mens met verf maken begonnen. Voor de eerste verfmakers zal dit ook een opgave geweest zijn van trial en error. Uiteindelijk zijn we bij de verf gekomen die we vandaag de dag gebruiken.

Hierna is het tijd om de ontwerpen met de circulaire elementen van de groepjes te bekijken.

- Elk groepje legt zijn eigen ontwerp uit. Hierbij vermeld je de circulaire elementen en geef je uitleg bij.

Mogelijke Recepten Verf maken:

Probeer onderstaande recepten enkel te gebruiken wanneer iemand compleet vast zit en niet weet wat te doen.

Natuurlijke waterverf

Benodigdheden:

-150 gram bloem;	-Mengkom;
-150 ml koud water;	-Bakjes om de verf te bewaren;
-200 ml warm water;	-Natuurlijke kleurstoffen. Gebruik bijvoorbeeld bloemen, kurkuma, paprikapoeder, houtskool of poedersuiker.
-2,5 eetlepel zout;	

Werkwijze:

- Meng het zout met de bloem.
- Voeg het warm water toe aan de bloem en het zout.
- Meng het mengsel goed door, voeg hier na ook het koud water toe.
- Zorg er voor dat alles goed gemengd is zodat er geen brokken bloem overblijven in de verf.
- Verdeel het mengsel over verschillende potjes.
- Voeg de kleurstof er aan toe en meng goed.
- Wanneer de verf nog te lopend is kan je extra bloem toevoegen.

Dit is de basis, kijk of je de verf zelf beter kan maken: meer kleur kan geven, beter consistentie door andere bindmiddelen toe te voegen, minder korrelig, hoe haal je de kleur het best uit de planten?, blijft de kleur behouden na het opdrogen?,

Natuurlijke olieverf

Benodigdheden:

- Kleurstof poeder;
- Olie (lijnzaad, olijf, zonnebloem, ...);
- Steen met vlakke zijde; -Vlak oppervlak;
- Bakjes om de verf te bewaren;

Werkwijze:

- Neem een hoeveelheid gekleurd poeder en voeg een beetje olie aan toe. Begin met weinig je kan altijd olie toevoegen maar nooit olie wegnemen.
- Meng het gekleurde poeder met de olie.
- Nu gebruik je een platte steen om het mengsel open te wrijven zodat de korreltjes goed vermengd worden met de olie en je een goede pasta of verf uitkomt. (het verfwrijven)
- Zorg er voor dat alles goed gemengd is zodat er geen korrels overblijven in de verf.
- Zo maak je verf gelijk Rembrandt.

Voorbeeld filmpje: [link](#)

Tempera Verf

Benodigheden:

- Kleurstof poeder
- Eigeel
- Water
- Steen met vlakke zijde
- Vlak oppervlak
- Bakjes om de verf te bewaren

Werkwijze:

- Eigeel scheiden, neem de eidooier in de ene hand en rol naar de andere hand.
- Blijf dit herhalen tot de dooierzak droog genoeg is om opgepakt te worden.
- Neem de dooier op en prik door het velletje.
- Verdun het eigeel met een theelepel water.
- Maak een pigmentpasta, meng het kleurstofpoeder met een kleine hoeveelheid water. (beter te weinig dan te veel)
- Nu gebruik je een platte steen om het mengsel open te wrijven zodat de korreltjes goed vermengd worden met het water.
- Meng de pigmentpasta minimaal 3 keer met een koffielepel verdund eigeel.
- Herhaal het wrijven met de platte steen. Lijkt het bekomen resultaat nog niet op verf voeg dan nog een extra lepel verdund eigeel toe.

Tips en kenmerken:

- Gebruik altijd verse eieren.
- De kleur van het eigeel heeft geen invloed op het uiteindelijke resultaat van de verf.

Voorbeeld filmpje: [link](#)

1.

2.

3.

6.

Aandachtspunten

Materiaal:

- Maak een centraal materiaalpunt waar je materiaal dat niet in de natuur te vinden is kan

uitdelen en verzamelen.

- Let op de veiligheid als je met scharen, messen en andere materialen aan het werk gaat.
- We zijn circulair bezig let dan ook op het verbruik van de materialen. (Bv. niet te veel bloem, olie, ..., zout gebruiken.)
- Gebruik afwasbaar of natuurlijk materiaal zodat je na de activiteit zo weinig mogelijk moet weggooien.

Verf maken en het circulair ontwerp:

- Laat iedereen zoveel mogelijk zelf: op zoek gaan naar natuurlijke materialen, aan de slag gaan met het verf maken en onderzoek hoe je deze beter kan maken.
- Sta in het begin stil bij de verschillende mogelijke bindmiddelen en waarom we ze gebruiken.
- Probeer iedereen te stimuleren om verder te onderzoeken hoe je de verf nog beter kan maken.
- Help waar nodig met een recept om verf te maken of circulaire ideeën die eerder aangehaald zijn.
- Gebruik het [CE kompas mini](#) om je ontwerp te controleren.

Verdieping & verbreding

- Hou bij hoe je de verf maakt en schrijf achteraf een etiket met de ingrediënten en eventueel de werkwijze en kleef hem op de verf die je bewaart. Je kan later misschien nog kijken of je de verf beter kan maken?
- Ga samen met de verschillende groepjes na het pitchen in op de verschillende circulaire ideeën. Welke lijken haalbaar en welke niet en waarom?
- Vergelijk verschillende planten met de zelfde kleur. Welke draagt zijn kleur het best over als je er verf van maakt?
- Je kan er eventueel ook een competitie van maken.

[< vorige stap](#)

[volgende stap >](#)

Benodigdheden

Schilderbasis:

- A3-papier (Blad [stadsplan](#) hergebruiken)
- Penselen of takjes waar mee je kan schilderen

Werkmateriaal:

- Potjes om verf in te maken
- Vijzel
- Platte steen + plat oppervlak
- Roerstaafjes (takjes / lepels)
- Snijmesjes of scharen
- Zeefjes

Natuurlijke kleurstoffen:

- Houtskool
- Bloemen vers en/of gedroogd (vb. Paardenbloemen)
- Planten (vb. Gras)
- Bessen
- Gekleurde aarde of stenen die je kan fijnmalen
- Kruiden (Vb. kurkuma, munt, paprikapoeder, ... Als je thuis aan de slag gaat.)

Bindmiddelen:

- Olie
- Eieren
- Zout
- Bloem
- Warm en koud water (Het water dat we filterde in onze vorige activiteit '[WATER](#)' kunnen we gebruiken om verf te maken. Het is geen drinkbaar water, maar kan wel voor vele andere zaken gebruikt worden.)

Thema

[bouwen](#)

[fantasie](#)

[kleuren](#)

[planten](#)

Leeftijd

[5-7 jaar](#)

[8-10 jaar](#)

[10-12 jaar](#)

[12-14 jaar](#)

Bron

MuseumRembrandthuis. (2021). *Hoe maakte Rembrandt zijn verf? / How did Rembrandt make his paint?* Opgehaald van You Tube:

https://www.youtube.com/watch?v=SA83FCQCmhc&t=623s&ab_channel=MuseumRem...

Verfmolen "De Kat". (2019). *Ei-tempera*. Opgehaald van Verfmolen "De Kat":

<https://www.verfmolendekat.com/nl/recepten/ei-tempera-video/>

Auteurs

Florian Musschoot en Jeroen Pockelé

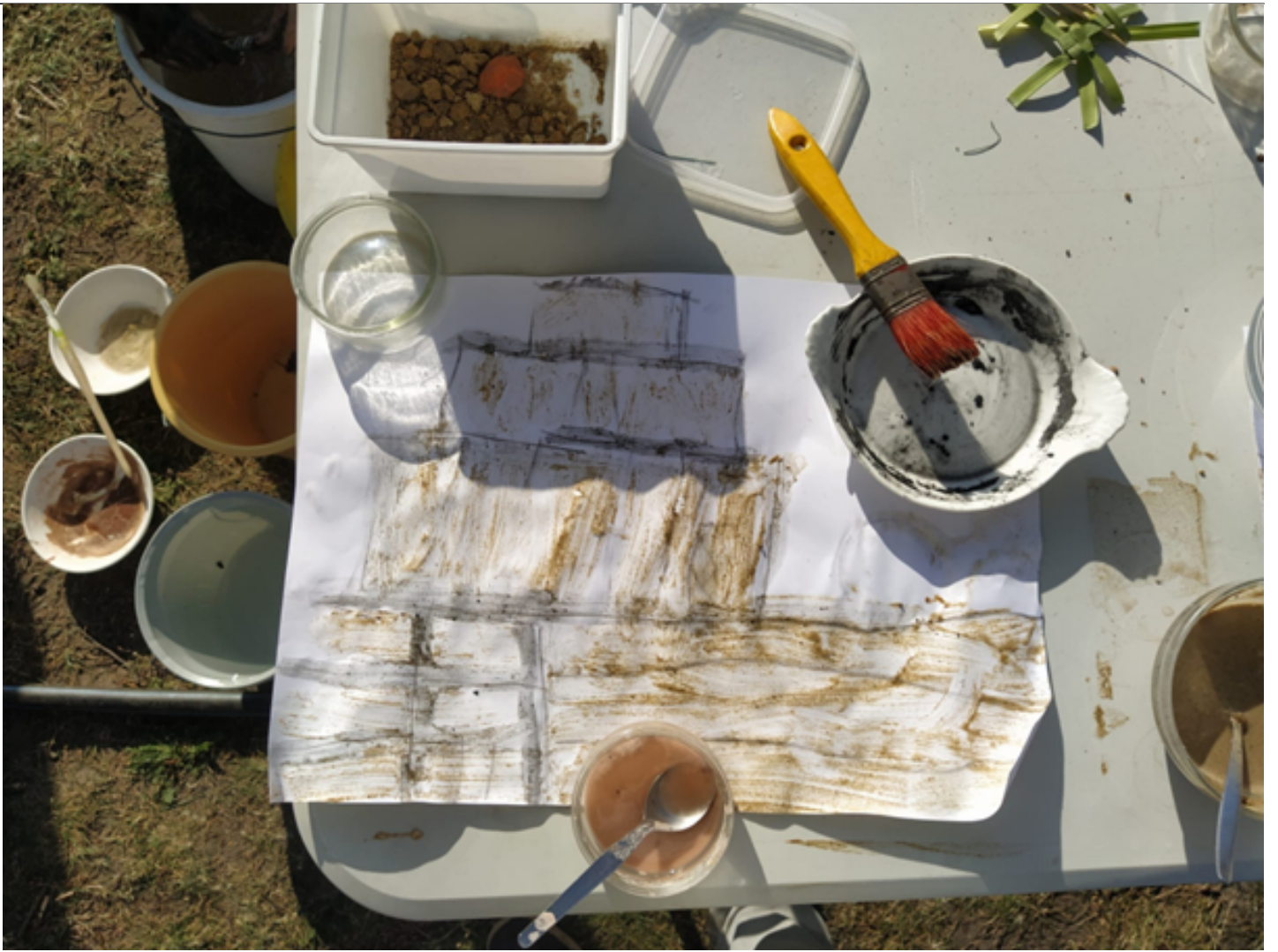
Sfeerbeelden

Regenput
30m 150latic
30m
groenequa
gen richardus
valerton
windmale
gen hout
gen ontlossing

Jonge Ontdekkers

In samenwerking met Arteveldehogeschool

Alle rechten voorbehouden volgens CC BY-NC 4.0

Je bent vrij om dit werk te delen met naamsvermelding Jonge Ontdekkers, en om dit werk te remixen, aan te passen en er verder op te werken voor niet-commerciële doeleinden.